

Maruša Avguštin

Radovljica

MIROSLAV ŠUPUT*

Rojen 1. aprila 1948 v Beogradu. Na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani je diplomiral leta 1972 pri prof. Maksimu Sedeju. Živi in dela kot samostojni umetnik v Ljubljani in v Istri.

Naslov: 61000 Ljubljana, Polakova 11, tel.: (061) 324-836

Kaže, da znotraj slovenske mladinske knjižne ilustracije nastaja slikarstvo, ki ne pristaja na moderne likovne trende in ne želi biti odvisno od literarnih predlog v tem smislu, da bi jih predvsem razlagalo. Obenem se izogiba togemu razmejevanju, kaj je otroku oziroma mladostniku dojemljivo in kaj sprejemljivo. Če so avtorji tako pojmovane likovne umetnosti zašli med ilustratorje morda predvsem zaradi vsaj relativne socialne varnosti, ne spreminja ugotovitve, da se dela vedno večjega števila mladih nadarjenih slikarjev selijo med platnice knjig.

Med likovne ustvarjalce, ki znotraj ilustracije ustvarjajo avtohtoni slikarski svet, ki ga poleg obvladanja slikarske obrti in poglobljenega odnosa do literarne predloge, ki zahteva poznavanje kulturnega ozadja dogajanja, odlikuje neka posebna slikarska poetičnost, spada zagotovo MIROSLAV ŠUPUT. Umetnik se ne ponaša z zelo velikim številom ilustriranih knjig, zato pa pomenijo njegove ilustracije nov odnos do tega predmeta, izziv bralcem knjig in še prej založbam, ki ta dela tiskajo. Ob tem se lahko pojavijo kratki stiki, zaradi katerih ostanejo nekatere kvalitetne likovne rešitve neobjavljene. V Šuputovem primeru so to npr. ilustracije za *Bajke* Boženove Nemcove, ki jih je napravil za založbo Mladinska knjiga 1986. Zdi se, da so bile prav slikarjeve odlike za založbo ovira. Poetičnost teh podob, ki se izraža s svojskim kontrastnim koloritom in srednjeveškim načinom grajenja kompozicije v višino, ki poudarja arhaičnost zgodb, po našem mnenju mladim bralcem ne bi predstavljala ovire; prej bi domnevali, da bi stopnjevala njihovo doživljanje literarne vsebine. Podoben poetično obarvan slikarski izraz najdemo v ilustracijah za *Kanglico kaše* Kristine Brenkove (Mladinska knjiga, Čebelica, 1986).

Svojo ilustratorsko pot je Miroslav Šuput začel v Puli, kjer so pri Istarski nakladi izšle tri knjige z njegovimi likovnimi podobami. *Morska karta pesama* Boška Obradovića (Istarska naklada, Pula 1984) kaže avtorjev poglobljen odnos do tovrstnega tematskega ustvarjanja in njegovo navezanost in zvezanost z Istro, kjer je slikar preživel svoje otroštvo. Sinjina neba in morja in pastelne barve kompozicijsko zahtevne slikanice nam predstavljajo življenje istrskih ribičev z množico nadrobnihih detajlov. Prav *Morska karta*

---

* Besedilo je prevzeto iz razstavnega kataloga Šivčeve hiše v Radovljici, kjer je bila maja 1992 razstava ilustracij Miroslava Šuputa.

pesama so Šuputove otroškemu dojemanju najbolj približane ilustracije, ki hkrati vsebujejo že vse značilnosti njegovega sloga: svojsko barvitost, množico natančno upodobljenih detajlov (mnoge ribe so pravi "portreti" posameznih vrst rib) in skoraj do abstraktnosti poenostavljenih skupin rib, ki slikarja zanimajo predvsem zaradi likovnega ritma in forme. Jadra ladij so obenem s svojo realistično predstavitvijo nosilke sanjske poetičnosti. Ne nazadnje najdemo že v tej slikanici tudi "portrete" mornarjev, potegnjene astenične figure z značilnimi žalostnimi pogledi. Vsak med njimi izraža svoj intimni svet, povezan s skrivnostno privlačnostjo morja.

Za *Morsko deželo na železniški postaji* (Mate Dolenc, Mladinska knjiga 1986) je Miroslav Šuput napravil devet črno-belih in eno barvno celostransko ilustracijo v akvarelni tehniki, ki razkriva lahkotnost njegove slikarske poteze s čopičem in izjemno simbiozo likovnih podob z duhovitim, poetičnim in poučnim besedilom. Ilustracije kljub vezanosti na tekst in kljub črnobeli tehniki delujejo kot samostojne slike. Nič ni čudnega, da so prav te romale iz Bratislave, kjer je avtor prejel zanje leta 1987 Zlato plaketo BIB-a, na Japonsko. Slikovitost podvodnega sveta, svežina in lahkotnost njegove upodobitve in nesentimentalna zgodba o potovanju male velike Urške in njenega očka v čudoviti svet morja, ki ga junaka najdeta kar v zaboju na železniški postaji, je morala biti Japoncem blizu.

Popolnoma drugačen je Tagorejev svet v *Lačnih kamnih* (Rebindranath Tagore, Mladinska knjiga 1986), zato se tudi ilustracije zelo razlikujejo od ostalega Šuputovega ilustratorskega opusa. V barvnih ilustracijah slikar porabi obrisno risbo hkrati z barvnim kontrastiranjem ploskev, ki je zanj značilno. Vendar v *Lačnih kamnih* izstopa tipičen orientalski kolorit z njegovimi modrimi, zelenimi, ciklamnimi, vijoličastimi in rdečimi barvnimi toni. Izjemna je tudi erotična napetost med figurami, ki jo slikar doseže z mehko potez in kontrastom med "hladnimi" in "toplimi" figurami. Za Zahodnjaka težko predstavlljivo istočasno prepletanje realnega in nerealnega, gibanja in mirovanja, življenja in smrti, je Miroslav Šuput rešil z upodobitvijo ploskovito učinkujočih prostorov, ujetih v dvojne okvire jajčastih in pravokotnih oblik. Krhkost slikarskih kompozicij povečuje kombinirana slikarska tehnika z uporabo barvnega prahu. Črno bele ilustracije nosijo enako sporočilo, le da avtor namesto barvnega niansiranja uporablja stopnjevanje kolorita od belih preko sivih do črnih odtenkov in kombinirano rabo mehkih slikarskih ploskev s trdnimi linijami.

Za *Begavko po valovih* ruskega pisatelja Aleksandra Grina (Mladinska knjiga 1989) je Miroslav Šuput prejel Levstikovo nagrado (1990). Roman, ki govori o pisateljevi sanjski deželi, sanjani na morju, na ladji, na otokih in v pristaniščih, ki jih ni na nobenem zemljevidu, saj govori o svetovih, ki jih sanja nemirna umetnikova duša, je najbrž res doslej najprimernejše besedilo za Šuputovo iz realnega v privzdignjeni svet usmerjeno likovno ustvarjalnost. Z literarno umetnino, ki govori o nenehnem hrepenenju po popolni svobodi, popolni ljubezni, po preseganju realnega in stiku z imaginarnim svetom, je Miroslav Šuput vzpostavil najtesnejše notranje razmerje ter iz barvnih in črno-belih figurálnih slikarskih kompozicij ustvaril avtohtone umetnine. Psihološko poglobljene, od realnosti odmaknjene portrete figur z zamaknjenimi pogledi poznamo že iz njegovih *Morskih kart*, zlatorumeno svetlikanje pa iz *Bajk* in *Kanglice kaše*, vendar je vloga zlate svetlobe v *Begavkah po valovih* posebej poudarjena. Z njo slikar presvetljuje svoje slike in stopnjuje njihovo skrivnostnost. Neulovljivost romantičnih sanj podpirajo tudi "gledališko" uigrane skupine, s pogledi, ki begajo vsak v svojo smer in krhek kolorit, grajen na kontrastih. Minuciozno izdelane figure v ospredju slik z artistično razgibano igro rok in skicozne figure v ozadju, so likovni pendant pisateljevemu beletrizmu. Slikarsko, poudarjeno melenholično delujejo tudi črno bele ilustracije.

Zavestno uporabljanje elementov zgodovinskih slogov, ki ga prvič opazimo v *Begavkah po valovih* (obrati glav, pozicije rok, kompozicija) se močneje pojavi v *Svetih treh kraljih* (Michel Tournier, Mladinska knjiga 1990). Z ilustracijami za *Svete tri kralje*, izvirno

povzeto biblično zgodbo francoskega pisatelja Michaela Tournierja, je izrazito sodobno usmerjenemu slikarju uspelo v ustvarjalnem zanosu združiti svojo lastno slikarsko senzibilnost z elementi iz zgodovinskih obdobij slikarstva. Tako je ustvaril sugestivne podobe z množičnimi prizori, ki spominjajo na monumentalno zasnovane kadre zgodovinskih filmov. Znotraj historičnega okvira, ki pomeni za spontano likovno ustvarjanje močno oviro, Miroslav Šuput slika skupine svetopisemskih oseb s svojim značilnim kontrastnim koloritom v rumeno-modrih, zeleno-rdečih, vijolično-rumenih tonih; barvno in svetlobno se poigrava z dvojicami figur in ritmično poudarja njihovo plastičnost. Da doseže žarenje slik so njegovi junaki lahko rumenooki, prav take utegnejo biti brade moških in lasje ženskih likov. Slikar se učinkovito poslužuje nasprotij med natančno slikanimi ali skicozno oblikovanimi figurami v isti sliki. Tričetrtnski obrati posameznih glav v skupinskih prizorih z eklektičnimi slikarjevimi prijemi stopnjujejo psihološko napetost dogajanja v sliki. Kakor v *Begavkah po valovih* je tudi v *Svetih treh kraljih* opazna oblikovna in barvna igra rok. V Poklonu treh kraljev npr. naslika rdeče, rumene in zelene roke; srednjemu kralju zavestno naslika Michelangelov prst iz njegove Poslednje sodbe itd. Morda lahko sklenemo z ugotovitvijo, da opažamo prav pri zgodovinsko najstrožje omejenem besedilu, kjer se umetnik v dokajšnji meri zavestno poslužuje eklekticizma, tudi izredno čistost likovnega izraza tako v barvi in v kompoziciji kot v likovnem ritmu. Tehniko gvaša dopolnjuje z intervencijami ostrih črtnih linij in s tem tudi poudarja večplastno likovno govorico.

Dogajanje v *Argonavtih* se odvija na ladji, ki predstavlja takorekoč Šuputov najintimnejši svet.

Šuput je doslej ilustriral literarno kvalitetna poetično obarvana besedila, ki večinoma le pogojno sodijo v mladinsko književnost. Tako so npr. Tagorejevi *Lačni kamni*, Grinova *Begavka po valovih* in *Sveti trije kralji* enako primerni za adolescentno mladino kot za odrasle. Isto lahko rečemo za ilustracijo. Vendar sta *Morska karta pesama* ali *Morska dežela na železniški postaji* izrazito za mladostnika pisani besedili, ki ju je Miroslav Šuput upodobil inovativno in sveže, popolnoma enakovredno besedilu. Ker je literarna predloga spodbudila njegovo ustvarjalnost, se je njegov likovni jezik samodejno prilagodil stopnji otrokove dojemljivosti.

Če poskušamo primerjati med seboj Miroslava Šuputa (1948) in Marjana Mančka (1948) bi med dvema kvalitetnima avtorjema težko našli večje nasprotje v načinu likovnega podajanja literarne snovi. Mančkova duhovita, h karikaturi nagnjena črna risba preoblikuje zgodbo v podobe in skuša poudariti njegove humoristične elemente. Ko zmore izjemno prilagojeno govoriti majhemu otroku, vpleta v likovno govorico tudi globlje sporočilo, namenjeno odraslim. Miroslav Šuput se izraža z barvo, slikarsko. Literarni pripovedi skuša najti notranje aдекватen likovni svet. Vanj vklaplja bogato poetično sestavino, ne da bi se pri tem spraševal, komu je njegovo slikarstvo namenjeno. Težko bi našli v njegovih ilustracijah humor, saj je njegova slikarska narava občutljiva predvsem za estetske, krhke in otožne odslikave. Marjan Manček se ukvarja s celostnim oblikovanjem knjig, medtem ko Miroslava Šuputa nikoli ne srečamo kot ilustratorja in oblikovalca hkrati. Marjan Manček je že dolga leta sodelavec otroškega in mladinskega periodičnega tiska, Miroslav Šuput v njem ne sodeluje.

Miroslav Šuput zaenkrat zaključuje z ilustracijo in se želi posvetiti slikarstvu, grafiki in mali plastiki. V teh likovnih zvrsteh želi nadaljevati svoje likovno ustvarjanje prav tam, kjer ga je povezava s tekstom kljub relativni svobodi začela omejevati. Verjamemo, da bodo od literarnih predlog neodvisna dela nadaljevala njegov slikarski slog v ustvarjalni simbiozi med slikarsko tradicijo in moderno likovno senzibilnostjo. Verjamemo tudi, da bo umetnikova morebitna vrnitev k ilustraciji čez nekaj let ponoven izziv naši bogati, kvalitetni in slogovno pestri tovrstni ustvarjalnosti.

Ilustrirane knjige

- Daniel Načinović: *Poluotok snova*, Istarska naklada, Pula 1983
Danijel Načinović: *Banka kakva zavrzlamka*, Istarska naklada, Pula 1984
Boško Obradović: *Morska karta pesama*, Istarska naklada, Pula 1984
Kristina Brenkova: *Kanglica kaše*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986
Božena Nemcova: *Bajke* (neobjavljeno pri MK), Ljubljana 1986
Mate Dolenc: *Morska dežela na železniški postaji*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986
Sto najlepših pravljic (neobjavljeno pri MK), Ljubljana 1987
Rebindranath Tegore: *Lačni kamni*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1988
Stevan Raičković: *Mlin na veter*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1988
Aleksander Grin: *Begavka po valovih*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1989
Jules Verne: *V osemdesetih dneh okoli sveta*, Tehnična založba Slovenije, Ljubljana 1989
Michel Tournier: *Sveti trije kralji*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1990
Argonavti (Mladinska knjiga, Ljubljana 1992)

Nagrade

- 1971 Študentska Prešernova nagrada za slikarstvo
1987 BIB-ova Zlata plaketa na Bienalu ilustracij v Bratislavi za Morsko deželo na železniški postaji
1990 Levstikova nagrada za Begavko po valovih

Iz bibliografije

- Ne razpolagamo s podatki, vezanimi na Istarsko naklado, Pula.
Branko Sosič: *Zlata plaketa BIB Miroslavu Šuputu. Delo* 16. 9. 1987 str. 6
Alenka Dermastia: *11. Bienale ilustracij v Bratislavi. Knjiga* 1987 št. 9-10 str. 473
Branko Sosič: *Od sproščenega cvetnega slapa do stripovskih veščin. Med ilustracijami v Bologni. Delo* 21. 6. 1988 str. 9
Mitja Košir: *Z najvišjo kakovostjo k mlademu bralcu. Dnevnik* 31. 5. 1990 str. 9
Marjeta Novak Kajzer: *Uspešna sinteza besede, ilustracij, znanosti in sanj. Delo* 31. 5. 1990 str. 10
Levstikove nagrade Mariji Vojskovič, Miroslavu Šuputu in Janezu Strnadu. Knjiga 1990 št. 6-7 str. 210-211
Levstikove nagrade za leto 1989. Otrok in knjiga 1991 št. 31 str. 93-95
Branko Sosič: *Vse kar človek dela, ponazarja njegovo senzibilnost. Pogovor. Delo* 3. 1. 1991 str. 7
Tatjana Pregl Kobe: *Miroslav Šuput. Ilustracije. Goriške galerije. Galerije Rika Debenjaka, Kanal. 7. 2. - 2. 3. 1991 (Zloženska ob razstavi)*

Z u s a m m e n f a s s u n g

MIROSLAV ŠUPUT

Innerhalb der slowenischen Jugendbuchillustration entsteht eine Malerei, die nicht den modernen malerischen Trends zustimmt und nicht in dem Sinn von den literarischen Vorlagen abhängig sein will, daß sie diese vor allem erklären würde. Gleichzeitig weicht sie der sturen Abgrenzung aus, was dem Kind bzw. Jugendlichen verständlich und was für ihn annehmbar ist.

Miroslav Šuput gehört zu den bildnerischen Schöpfern, die innerhalb der Illustration eine autochthone malerische Welt schaffen. Der literarischen Erzählung sucht er eine innerlich adäquate Welt zu finden. In diese schließt er den reichen poetischen Inhalt ein.

Šuputs malerische Natur ist vor allem für die ästhetischen, brüchigen und melancholischen Abbildungen empfindlich. Oft gebraucht er auch Elemente der historischen Stile und schafft so eine erfolgreiche malerische Symbiose zwischen der malerischen Tradition und der modernen bildnerischen Sensibilität.